

Ne gyalázzuk meg a szimbólumokat!¹

Beszélgetés Dávid Katalin művészettörténésszel

A riporter: Vertse Márta

– Dávid Katalinnak nemrég, a magyar holokauszt 70. évfordulójára jelent meg a *Soah – Emlékeim a vészkor-szak idejéből* című kötete. A kiadvány egyik különlegesége, hogy Amos Imre rajza díszíti. Ismerte személyesen a festőművészt?

– Őt nem, de a feleségét jól ismertem, nagyon kedves barátom volt Anna Margit. A borítón szereplő képet is tőle kaptam, most az én tulajdonom, Ámos Imre utolsó alkotása, amelyet Budapesten készített, mielőtt a haláltáborba vitték. Azt ábrázolja, hogyan pusztítja el az emberiséget az erőszak, a diktatúra, a hatalom.

– Tulajdonképpen a saját halálát rajzolja meg néhány vonással. A *Soah – emlékeim a vészkor-szak idejéből* című kis kötet nagyon sok életrajzi elemet is tartalmaz, és leírja azokat az időket, amikor Dávid Katalin személyesen részt vett az életmentésben. A könyvben így fogalmaz: „Azt tettük, amit kellett.”

– Részemről biztos, nem volt semmilyen hősiesség. Egyszerűen segítenünk kellett bajba jutott embertársainkon. Ez ilyen parasztosan, egyszerűen igaz. A könyv az emlékirataim része. Ugyanis aki 1923-ban született, és 2014-ben még él, annak meg kell írnia ezt a furcsa évszázadot, amelyben megismert két diktatúrát, a haláltáborokat, az inkvizíciókat, a gázkamrákat. Mindent tudtunk, mindent átértünk, és kötelességünk megírni. Azért mondom, hogy furcsa, mert nemcsak a gonoszt, hanem soha annyi szentet, mártírt, hőst nem adott egyetlen korszak sem, mint éppen ez a huszadik század. A Szent István Társulat kérte, ha elkészültem az emlékiratomban ezzel a korszakkal, adjam át nekik, hogy megjelentethessék a holokauszt 70. évfordulójára. Én annak idején két jezsuita csoporthoz kapcsolódtam, az egyiket páter Izay Géza vezette, a másikat páter Endrődy László. Az ő kapcsolatán keresztül jutottam el Wallenberghez.

– Akivel nem dolgozott együtt, de többször találkozott személyesen.

Dávid Katalin Rómában, 2014-ben

– Az egyik emlékezetes találkozásra az Opera kávéházban került sor. Abbé John, egy bécsi professzor vitt el engem oda, ahol megjelent Wallenberg és Kasztner Rezső. Ekkor tudtam meg, mennyi embert és hogyan mentettek Magyarországon a cionisták.

– Miért gyilkolták meg később Kasztner Rezsőt?

– Nem tudom. Én belebetegedtem, amikor megtudtam, de én nem látok bele sem a politikába, sem a nem tudom, mi mögé. Csak azt tudom, hogy rettenetes volt hallani a hírt, hogy Kasztner Rezsőt egyszerűen lelőtték az utcán. Ő hős volt. Akik támadták, nem tudták, mit jelentett a személye Budapesten 1944-ben. De visszatérve Wallenbergre: én a Marianum nevű, svéd és nunciaturai védetség alatt álló egyetemista apácakollégiumban laktam, épp szemben a Jézus Szíve jezsuita templommal. Így kerültem kapcsolatba Angelo Rottával is. A svéd védelem azt jelentette, hogy negyven zsidó fiatal

¹ Az interjú, amelyet a Széchenyi-díjas művészettörténész adott a Vatikáni Rádió magyar műsorának, 2014. szeptember 17-én hangzott el adásban. Rövidített és szerkesztett változat.

kellett befogadnia a kollégiumnak, ezt meg is tette. És egyszer csak megszállták a nyilasok. Épp akkor értem haza, és azzal fogadott a portásnő, hogy az apáca főnöknő kéri: telefonáljak Wallenbergnek, mert itt vannak nála a nyilasok, és el akarják vinni a védelem alatt álló negyven fiatal lányt. Nekem volt közvetlen számom Wallenberghez, sose felejttem el, rögvést hívtam, ő vette fel a kagylót. Tájékoztattam a helyzetről, mire ő ezt mondta: „Azonnal indulok.” Tíz perc múlva megjelent, és eltakarodtak a nyilasok. Hogy mi történt a főnöknő szövegénél, azt nem tudom.

– Rendkívüli képességekkel rendelkezett, hogy meggyőzze a nyilasokat...

– Ahogy megjelent, már megrémültek tőle, mert gyávák voltak. Így álltam kapcsolatban Wallenberggel. Néha igénybe kellett vennem a segítségét.

– És sikerrel, ahogy ez a könyvből kiderül.

– Önála mindig sikerrel.

– Különösen meghatónak tartom a könyvben azt a részt, amikor gyermekkoráról írva megemlíti, hogy családjának nagyon sok zsidó és nem zsidó barátja volt, mind értelmiségiek. És ez egyáltalán nem jelentett problémát, fel sem merült, hogy kinek mi a származása. Vajon hogyan lehetne ezt a mai világban is megvalósítani?

– Azt nem tudom, csak azt, hogy nálunk mi volt. A krisztusi nevelés, a család Krisztus felé fordulása határozott irányításként szolgált a gyermeknevelésben is. Számunkra, gyermekek számára elképzelhetetlen dolognak tűnt, hogy gyűlöljünk valakit valami miatt. A saját gyerekeket is így neveltem, úgy gondolom, nem sikertelenül.

– A zsidó és a magyar kultúrának együtt kell élnie évszázadok óta.

– És Európa! Európa a zsidó-keresztény kultúrából épült föl. A zsidóságtól kaptuk az Ószövetséget, az evangéliumok a kereszténységtől jöttek, mindez eljutott Rómába, ahol összekapcsolódott a görög-római kultúrával. Ez a négy: zsidóság, kereszténység, Róma, görög antikvitás, ezek építették föl Európát. Ezt megtagadni öngyilkosság. És azt kell tapasztalnom, hogy ez történik ma Európában. Egész keresztény múltunk valami módon való megtagadása. Ezt, ha öngyilkosok akarunk lenni, megtehetjük, de miért?

– Talán ezek a rettenetes események, amelyek a Közél-

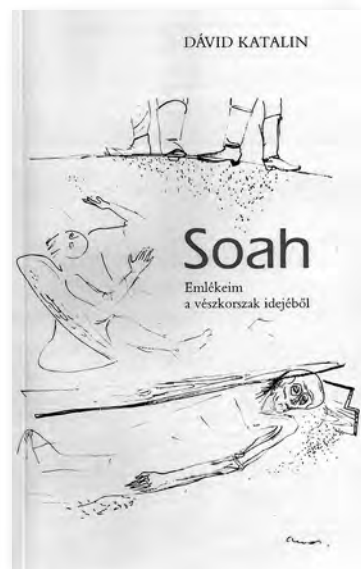
Keleten történnek, felébredszik az európaiakban azt az öntudatot, hogy van múltjuk, amit meg kell védeniük, és reagálniuk kell ezekre a szörnyű gyilkosságokra, amelyeket a keresztények és nem csak a keresztények ellen elkövetnek.

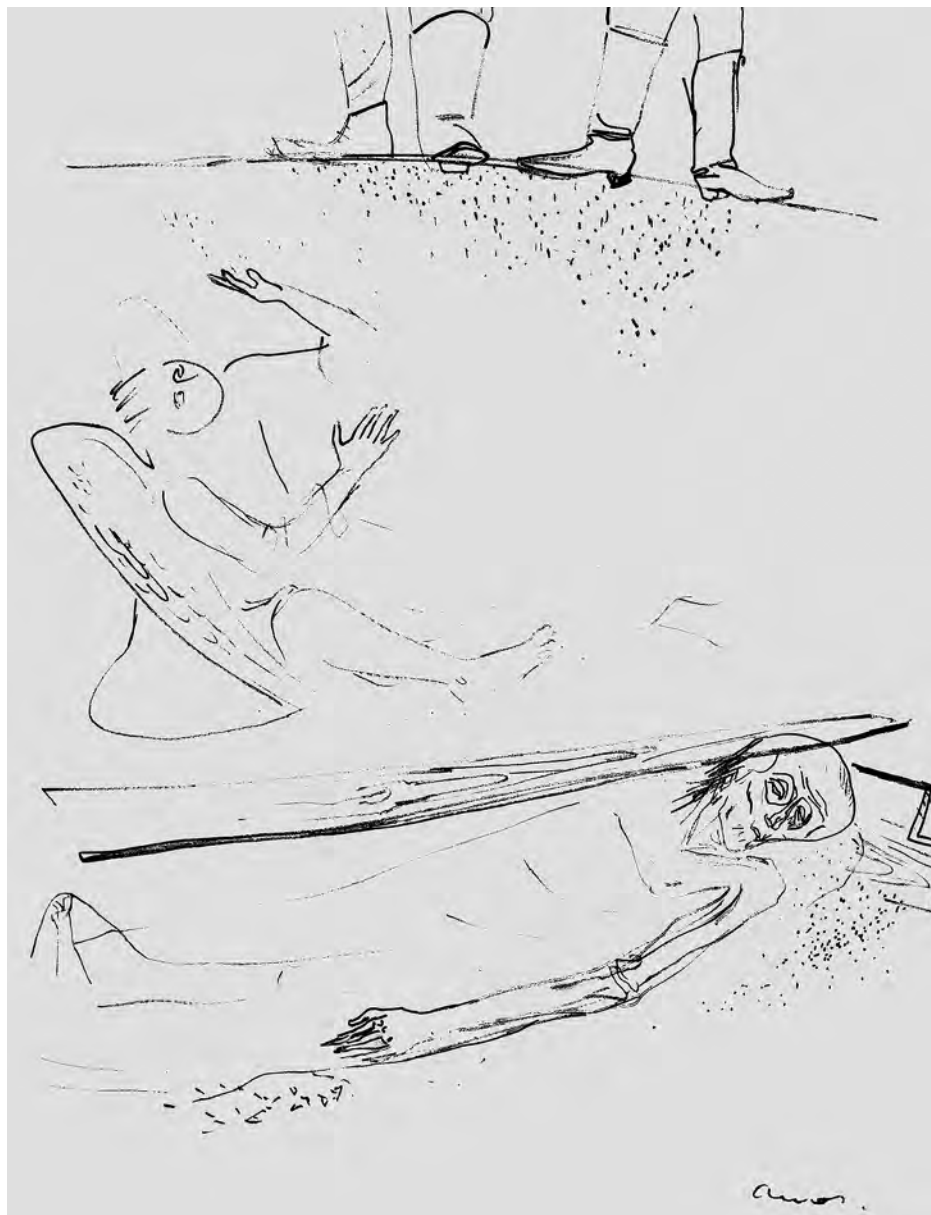
– Igen, azt hiszem, már nem is európai, hanem világbotrány, ami ott történik, és mindez az egyistenhit nevében? Most a muszlimról beszélek. Nekik éppúgy a másik ember tisztelete és szeretete a feladatuk. Ők is Ábrahám ivadécai. Ők is abban az egyistenhitben gyökereznek, mint mi, vagy a zsidóság. Erről nehéz beszélni, de ezt ki kell mondanunk. Úgyhogy itt közös összefogásra van szükség.

– Az előbb említette Dávid Katalin, hogy ikonográfiával foglalkozik. Hamarosan, szeptember 29-én, mint minden évben, idén is megünnepeljük védőszentünket, Gábriel főangyalt. Azért választotta a Vatikáni Rádió Gábriel arkangyalt a védőszentjének, mert ő az evangéliumi jó hír tolmácsolója, és ez a rádió szerepe is, hogy továbbadja az egész világnak az evangélium jó hírét. Magyarországon sok vitát váltott ki a német megszállás áldozatainak emlékműve és azon belül is Gábriel arkangyal ábrázolása. Ön hogyan látja Gábriel arkangyal ikonográfiai megjelenését?

– Egy művész kapott egy feladatot, majd műléírást is adott az alkotáshoz. Ebben a leírásban az áll, hogy Gábriel Magyarország szimbóluma, a német sas pedig megtámadja ezt a Gábriel arkangyal által szimbolizált Magyarországot. Amikor ideértem az olvasásban, azt mondtam, hogy ezt nem! Gábriel arkangyal nem lehet szimbólum. Gábriel arkangyal patrónus lehet. Bárki választhatja patrónusnak. Örülök, hogy a Vatikáni Rádió patrónusa Gábriel. Én ekkor írtam egy feljegyzést, hogy ezen változtatni kell, egyébként kiírjuk magunkat a keresztény művelődéstörténetből. Most állítólag változtattak rajta, a művész azt nyilatkozta, hogy nem is szimbólum, hanem patrónus, és Magyarország szimbólumát tartja a kezében, az országalmát, amit éppen kiejt a kezéből. Erre még jobban kétségbe estem, mert Gábriel arkangyal nem ejti ki a rábízottat a kezéből.

– És nem támadhatja meg őt egy földi sas.

Szelényi Károly felvétele

Ámos Imre tusrajza

– Nemcsak az a gond, hogy földi sas. A sas egy szent szimbólum, még Isten-jelentése is van a Bibliában, nem beszélve arról, hogy nekünk, katolikusoknak Szent János evangélista jelképe. De egyáltalán, emblémája országoknak, Oroszországnak, Lengyelországnak például...

– *Albániának...*

– Ausztriának, Németországnak, tehát ne csináljunk belőle gonosz, náci jelképet. Mert valljuk meg, amikor azt mondjuk, hogy hitlerizmus, náciizmus, akkor nekünk nem a sas jut az eszünkbe, hanem a horogkereszt. Hát maradjunk annál, és ne emeljünk

be szent jelképeket a gonosz számára. Ne alacsonyítsunk le szimbólumokat. Saját orrunk előtt váljék ez a jelkép gyalázatossá? Ezt az én szimbólumot kutató lelkem nem bírta el. Természetes, hogy tiltakoztam. Persze a sas nem rogyanthatja össze, ezer sas sem rogyanthatja össze Gábrielt, de nem ez az én kifogásom, hanem az, hogy ezt a sast népek tartják jelképüknek, és tisztelettel néznek rá, tehát ezt ne gyalázzuk meg. Mert igaz, hogy a Német Birodalom a náciizmus alatt és Hitlerék alatt is használta a sas emblémát, de föléje tett egy hatalmas horogkeresztet is, bennünket pedig nem a sas, hanem a horogkereszt támadott. Annak a nevében mertek pusztítani.